

พรรคการเมืองของทหาร

ก่อนที่จะศึกษามหาชนของทหารกับพรรคการเมือง ใคร่ขอนำประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรง มาพิจารณา ก่อนกล่าวคือ บทบาทของการก่อตั้งพรรคการเมืองของทหาร ซึ่งบทบาทและความสัมพันธ์ โดยตรงระหว่างทหารกับพรรคการเมือง พรรคการเมืองซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยทหารที่สำคัญและมีบทบาท ทางการเมืองของไทยที่ผ่านมา มีดังนี้

1. พรรค เสรีนิยมคคิลลา
2. พรรคสหประชาไทย
3. พรรคชาติสังคมน

ส่วนบทบาทความสัมพันธ์ กับพรรคการเมืองอื่น ๆ ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนหรือใน ภายหลังได้เข้าร่วมกับพรรคการเมืองของทหาร หรือเข้าร่วมกับพรรคทหารจัดตั้งรัฐบาลนั้น เป็น เรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นเสมอในการเมืองไทย เนื่องจากลักษณะของการจัดตั้งพรรคการเมืองไทย เป็นการรวมตัวของนักการเมือง เพื่อสนับสนุนชนชั้นนำทางการเมือง หรือเป็นการจัดตั้งของผู้นำ ทางการเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ อำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งจะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ในบทต่อ ๆ ไป

4.1 พรรค เสรีนิยมคคิลลา

4.1.1 การจัดตั้งพรรค

พื้นฐานของพรรค พรรค เสรีนิยมคคิลลา เป็นพรรคการเมืองที่มีจุดเริ่มต้นมาจาก คณะรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ภายหลังจากที่ยึดอำนาจเสร็จแล้ว คณะรัฐประหาร มีลักษณะแบ่งแยกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มนายทหารหนุ่ม ที่คุมกำลังภายใต้การนำของ พลตรีสนธิ ชนะรัชต์ (ได้รับการเลื่อนยศในปีต่อมา หลังจากยึดอำนาจแล้ว)
2. กลุ่มนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งถูกปลดประจำการแล้ว กลับมาเข้ารับราชการ อีกโดยการร่วมทำรัฐประหาร มี พลโทผิน ชุณหะวัณ เป็นผู้นำกลุ่ม

3. กลุ่มผู้สนับสนุน จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในอดีตมีลักษณะเช่นเดียวกับ
กลุ่มที่ 2 แต่ไม่ได้เข้าร่วมทำรัฐประหาร กลับมาโดยเชื่อกันว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์¹
คนสำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่ หลวงวิจิตร วาทการ

เมื่อคณะรัฐประหารได้^๓ให้รัฐบาล นายควง อภัยวงศ์ ลาออกในวันที่ 6 เมษายน
พ.ศ. 2491 แล้ว จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ได้รับพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าให้ดำรง
ตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี จัดตั้งรัฐบาลขึ้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2491 ปรากฏว่าในคณะ
รัฐบาลชุดนี้นอกจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม แล้ว ก็ไม่มีบุคคลอื่นในคณะรัฐประหารร่วมอยู่ด้วยเลย
แต่กลับปรากฏว่าอดีตผู้ได้บังคับบัญชาที่จอมพล ป. ไว้วางใจ เช่น พลโท มังกร พรหมโยธี
รัฐมนตรีในคณะรัฐบาลเก่าของพรรคประชาธิปัตย์ เช่น พลโทหลวงชาตินิกรม พันเอกน้อย
เกตุบุตร นาวาอากาศเอกหม่อมเจ้ารังสิยากร อากาศกร และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คนสำคัญ ๆ
เช่น นายเสียง ไชยกาล นายเขมชาติ บุญรัตพันธุ์ นายเจ๊ะ อับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ นายวรการ
ปัญญา นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ นายเสวต เปี่ยมพงษ์ศาสน์ เป็นต้น² เข้าร่วมคณะรัฐบาลด้วย
จึงเห็นได้ว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้พยายามขยายฐานอำนาจไปทางการเมืองของคนโดย
แสวงหาความสนับสนุนจากนักการเมืองทุกกลุ่ม ในระยะแรกนั้นดูเหมือนว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม
ยังอยากเล่นการเมืองกับนักการเมืองฝ่ายพลเรือนมากกว่า แต่หลังจากนั้นก็เกิดการกบฏขึ้น
หลายครั้ง เช่น กบฏ 1 ตุลาคม 2491 หรือที่เรียกว่า "กบฏเสนาธิการ" กบฏ 26 กุมภาพันธ์
2493 หรือ "กบฏวังหลวง" กบฏแมนฮัตตัน ในปี 2494 ซึ่งรัฐบาลก็สามารถปราบปรามลงได้
สำเร็จทุกครั้ง บุคคลสำคัญในการปราบกบฏคือ พลตรี สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้ควบคุมกำลังทหาร และ
พลตำรวจตรี เผ่า ศรียานนท์ รองอธิบดีตำรวจ ซึ่งเป็นผู้ควบคุมกำลังตำรวจปราบกบฏ และ
กวาดล้างนักการเมืองฝ่ายตรงกันข้าม จึงมีความสำคัญและมีอำนาจมากขึ้น

¹ คีตปชัย ชาญเฉลิม, "วิวัฒนาการของคณะปฏิวัติ 17 พฤศจิกายน 2515",

(วิทยานิพนธ์ หลักสูตรนายทหารนักเขียนวิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ 17, 2516), หน้า 120.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 124.

หลังจากการรัฐประหาร 2494 ซึ่ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำเนินการรัฐประหาร
 ล้มล้างตนเองได้มีประกาศพระบรมราชโองการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ โดยมี จอมพล ป.
 พิบูลสงคราม เป็นผู้จัดตั้ง เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2494 มีรายนามคณะรัฐมนตรี ดังนี้

1. พลเอก ดิน ชูณหะวัณ	เป็น รองนายกรัฐมนตรี
2. จอมพล ป. พิบูลสงคราม	เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
3. พลตรี เกา เพียรเลิศ (บริษัทภัยุทธกิจ)	เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
4. นายวรการ บัญชา	เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
5. พลเรือตรี หลวงยุทธศาสตร์ โกศล	เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร
6. พระยาบริรักษ์ เวชการ	เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
7. นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์	เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
8. พลอากาศเอก ฟีน รนภา ชาติ ฤทธาณิน	เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
9. หลวงวิจิตรวาทการ	เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
10. พลตรี บัญญัติ เทพหัสดินา	เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
11. พระนิสรารณทีพิเศษ	เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
12. พลเอก มังกร พรหมโยธี	เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
13. พลโท สฤษดิ์ ธนะรัชต์	เป็น รัฐมนตรี
14. พลเรือตรี หลวงสุนาวินวิวัฒน์	เป็น รัฐมนตรี
15. พันตำรวจเอก ละม้าย อุทยานานนท์	เป็น รัฐมนตรี
16. นายเลื่อน หงษ์โสภณ	เป็น รัฐมนตรี
17. พันเอก ประมวล อติเรกสาร	เป็น รัฐมนตรี
18. พลเรือตรี หลวงชำนาญ วรรณยุทธ	เป็น รัฐมนตรี
19. พันตำรวจโท เผ่า ศรียานนท์	เป็น รัฐมนตรี
20. พลอากาศโท หลวงเชษฐาภาส	เป็น รัฐมนตรี
21. พลโท เดช เชนประดิษฐ์	เป็น รัฐมนตรี
22. พลอากาศตรี มณี มหาสมทนนะ เวชยันตร์รังษฤษดิ์	เป็น รัฐมนตรี
23. นายเขมชาติ บุญสวัสดิ์	เป็น รัฐมนตรี
24. พันเอกศิริ สิริโยธิน	เป็น รัฐมนตรี
25. พลตรีประยูร ภมรมนตรี	เป็น รัฐมนตรี

การแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดนี้มีลักษณะที่น่าสังเกตอยู่หลายประการ คือ¹

1. จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ยอมรับในความสำคัญของคณะรัฐประหารชุด 2490 ซึ่งเป็นฐานอำนาจที่ ขทหารที่สนับสนุนอยู่มากยิ่งขึ้น อันจะเห็นได้จากรัฐมนตรีในคณะมาจากบุคคลในคณะรัฐประหาร 2490 ถึง 5 คน ด้วยกัน คือ พลเอก มิน ชูณหะวัณ พลตรี บัญญัติ เทพหัสดินฯ พลโท ศฤงคาริ ธนะรัชต์ พลตำรวจเอกละม้าย อุทยานานนท์ พลตำรวจโท เผ่า ศรียานนท์

2. บุคคลที่มีอำนาจอันแท้จริงของกองทัพบกคือ พลโท ศฤงคาริ ธนะรัชต์ และบุคคลที่มีอำนาจอันแท้จริงของกรมตำรวจ คือ พลตำรวจโท เผ่า ศรียานนท์ ได้เป็นรัฐมนตรีครั้งแรก

3. จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีแนวโน้มในการนำพรรคเก่า ๆ รุ่นก่อนสงครามโลก และระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองมารวมคณะรัฐบาลมากขึ้น เช่น พลตรี เกา เพียรเลิศ บริรักษ์บุทธิกิจ พลอากาศเอก ฟีน รณอากาศ ฤทธาคมี หลวงวิจิตรวาทการ พลเอก มังกร พรหมโยธี พลตรี ประยูร ภมรมนตรี ฯลฯ

4. จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังคงหาความสนับสนุนจากสภาผู้แทนราษฎรโดยการแต่งตั้งให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนสำคัญ เช่น นายวรการ บัญชา นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ นายเลื่อน พงษ์โสภณ นายเขมชาติ บุญยรัตนพันธุ์ ฯลฯ ได้ตำแหน่งรัฐมนตรี

หลังจากการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2495 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ขึ้น ปรากฏว่า คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ประกอบด้วยบุคคลชุดเดิมทั้งหมด และมีเพิ่มมาใหม่เพียงคนเดียวคือ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร¹

ส่วนทางด้านนิติบัญญัตินั้น คณะบริหาร 1494 ได้ประกาศล้มเลิกรัฐธรรมนูญ 2492 ห้ามชุมนุมทำ ขการเมืองโดยเด็ดขาด และได้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2475 และได้ประกาศใช้เป็นฉบับ พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 มีสาระสำคัญคือ ให้มีสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว แต่มาตรา 115 กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภทมีจำนวนเท่ากัน คือ

¹ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย ฉบับพิเศษ, ภาค 1 ตอนที่ 21 เล่มที่ 69. 29 มีนาคม 2495, หน้า 5-7.

1. สมาชิกประเภทที่ 1 ได้แก่ ผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งตามบทบัญญัติ มาตรา 45
มาตรา 14.

2. สมาชิกประเภทที่ 2 ได้แก่ ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
แต่งตั้งไว้ แล้วในวันที่บังคับใช้รัฐธรรมนูญ¹

นี่ก็หมายความว่า รัฐบาลจะมีเสียงสนับสนุนในสภาผู้แทนราษฎรแน่นอนที่สุด
อย่างน้อยก็ครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดอยู่แล้ว นอกจากนั้น ภายหลัง
การเลือกตั้งผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2515 รัฐบาลได้ฉวยโอกาสที่นักการเมือง
ฝ่ายค้านไม่อาจรวมกำลังกันนั้น เนื่องจากคณะรัฐประหารได้ประกาศห้ามชุมนุมทางการเมือง
โดยเด็ดขาด รวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 ที่เป็นฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลได้เกิน
กว่าครึ่งหนึ่ง

หลังจากนั้นรัฐบาลก็ได้รวบรวมเอาผู้สนับสนุนดังกล่าวแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการ
โดยมติของคณะรัฐมนตรี เรียกชื่อว่า คณะกรรมการนิติบัญญัติ เนื่องจากเห็นว่าถ้าหากตั้งเป็นรูปร่าง
พรรคการเมือง และประชุมหาข้อทางการเมืองอย่างเปิดเผยแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ได้
เข้าสังกัดจะถือเอาเป็นแบบอย่างบ้างทำให้ยากแก่การควบคุม ดังนั้นรัฐบาลจึงแต่งตั้งในรูปของ
คณะกรรมการนิติบัญญัติ² โดยมี พลตำรวจโท เผ่า ศรียานนท์ เป็นเลขาธิการ คณะกรรมการ
ชุดนี้มีหน้าที่ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่จะถูกนำมาเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรล่วงหน้าก่อน
และเสนอแนวความคิดเห็นต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนแนวความคิดเห็นและร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ
ที่รัฐบาลเป็นฝ่ายเสนอ การประชุมของคณะกรรมการชุดนี้คือเป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยให้
ประชาชนทราบ³ งานต่าง ๆ ที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการนิติบัญญัติ ถือว่าเป็นมติที่สมาชิก
ฝ่ายสนับสนุนทั้งหมดต้องปฏิบัติตามในสภาผู้แทนราษฎร คณะสมาชิกที่เข้ามารวมอยู่ในคณะกรรมการ
นิติบัญญัตินี้มีสิทธิพิเศษได้รับเงินเดือนพิเศษอีกเดือนละ 2,000 บาท นอกเหนือไปจากเงินเดือน
ที่ได้รับตามปกติ นอกจากนี้ยังได้รับสิทธิพิเศษอื่น ๆ อีก โดยวิธีการดังกล่าวนี้ จึงทำให้รัฐบาล

¹ สิริ เปรมจิตต์, ประวัติรัฐธรรมนูญไทย (พระนคร : โรงพิมพ์ประจักษ์การพิมพ์,
2515), หน้า 299.

² ประจวบ ทองอุไร, สิ้นยุคมิด (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรบริการ, 2500), หน้า 40-41.

³ Frank C. Darling., Thailand and The United States (Washigon.
D.C. : Public Affairs Press, 1965), pp.123-124.

มีฐานะมั่นคง ออกกฎหมายต่าง ๆ ได้รวดเร็วทันใจ¹ ขณะเดียวกันฝ่ายค้านกลับถูกกีดกัน มิให้ทำหน้าที่ได้เต็มที่ เช่น ขณะที่กำลังอภิปรายซึ่งพรรคฝ่ายค้านเห็นควรค่าเงินต่อไป ฝ่ายรัฐบาล อาจจะปิดอภิปรายเอาคือ ๆ ไม่ยอมให้ฝ่ายค้านได้อภิปรายอีกต่อไป²

การปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุดนี้ จึงมีสภาพคล้ายคลึงกับการปฏิบัติหน้าที่ของพรรคการเมืองฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลโดยตรง เพียงแต่เรียกชื่อให้ดูคล้ายกับหน่วยงานของรัฐบาลเท่านั้น³ ลักษณะเช่นนี้ได้ดำเนินไปจนถึงการก่อตั้งพรรค เสริมนังคศิลา ในปี พ.ศ. 2498 ซึ่งโครงสร้างดังกล่าว ก็กลายเป็นรูปแบบโครงสร้างของพรรค เสริมนังคศิลาไปด้วย⁴ ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่า พื้นฐานโครงสร้างของพรรค เสริมนังคศิลาประกอบด้วยฐานอำนาจจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ได้แก่

1. ในคณะรัฐมนตรี มี

1.1 กลุ่มสมาชิกในคณะรัฐประหารซึ่งมีกองทัพบกเป็นกลุ่มผลประโยชน์สำคัญสนับสนุนอยู่ เช่น พลเอก มิน ชูณหะวัณ พลโท สฤษดิ์ ธนะรัชต์ พลตำรวจโท เผ่า ศรียานนท์ ฯลฯ

1.2 กลุ่มผู้ร่วมงานเก่าแก่ของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เช่น หลวงวิจิตรวาทการ พลตรี ประยูร ภมรมนตรี พลตรี เกา เพียรเลิศ บริษัทวิทยุธุรกิจ พลโท มังกร พรหมโยธี ซึ่งให้ความสนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงคราม

1.3 กลุ่มนักการเมืองคนสำคัญในรัฐสภา ซึ่งรัฐบาลเข้าใจเพื่อให้ได้รับเสียงสนับสนุนจากผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 ด้วยการให้ตำแหน่งรัฐมนตรี เช่น นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ นายวารการ บัญชา นายเขมชาติ บุญยรัตพันธุ์ ฯลฯ

¹ ธงไชย แสงประดับ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะกรณีพรรคมนังคศิลา กับพรรคสหประชาไทย", หน้า 42.

² ศิลปชัย ชาญเฉลิม, "วิวัฒนาการของคณะปฏิวัติ 17 พฤศจิกายน 2515", หน้า 120.

³ ขจิตภัย นุราชพัฒน์, การเมืองและพรรคการเมืองของไทย (พระนคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2511), หน้า 215.

⁴ ธงไชย แสงประดับ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะกรณีพรรค เสริมนังคศิลา กับพรรคสหประชาไทย", หน้า 43.

1.4 ข้าราชการ หรือนักวิชาการซึ่งเชี่ยวชาญในการทำงานสาขาของตน และ รัฐบาลจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากมันสมองของคนเหล่านี้ เช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า วรธรรมาภยากร นายพนธ์ สารสิน ฯลฯ

2. ในสภาผู้แทนราษฎร มี

2.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ซึ่งพระมหากษัตริย์ ทรงแต่งตั้งหรือ โดยพฤตินัย คือ รัฐบาลเป็นผู้แต่งตั้ง เป็นฐานอำนาจที่ควบคุมเสียงส่วนมากในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกกลุ่มนี้ประกอบด้วยกลุ่มข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พลเรือน ซึ่งมีทั้งผู้ที่ให้การสนับสนุน จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผ่านทางคณะรัฐประหาร และที่ให้การสนับสนุนจาก จอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยตรง

2.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 ซึ่งเป็นสมาชิกในคณะกรรมการนิติบัญญัติ

4.1.2 มูลเหตุและวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งพรรค เสรีนิยมศึกษา

4.1.2.1 ความพยายามของรัฐบาลที่จะสร้างเสถียรภาพทางการเมือง แม้ว่ารัฐบาลชุดหลังจากการเลือกตั้ง มี พ.ศ. 2495 จะได้รับความสนับสนุนทางด้านกำลังทหารและ ตำรวจจากคณะรัฐประหารอย่างแข็งขัน แต่การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญก็ทำให้พรรคการเมือง ของประเทศต้อง เป็นไปตามระบบรัฐสภา จะหวังความสนับสนุนจากฝ่ายกำลังฝ่ายเดียวมิได้ แม้ว่าฐานแห่งอำนาจที่แท้จริงจะอยู่ที่กำลังทหาร ตำรวจ แต่ความรับผิดชอบของรัฐบาลตามแบบ ประชาธิปไตยจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากเสียงข้างมากในรัฐสภาหากขาด เสียงข้างมากคอย สนับสนุนแล้ว รัฐบาลก็คงจะทำอะไรไม่ได้ ดังนั้นรัฐสภาจึงจำเป็นต้องรวบรวมสมาชิก สภาผู้แทน ราษฎร เข้า เป็นกลุ่มก้อน เพื่อให้การสนับสนุนคน ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งคณะกรรมการนิติบัญญัติขึ้น ก็มีความมุ่งหมายที่จะรักษา เสถียรภาพของรัฐบาลให้คงมีอยู่ต่อไปและคณะกรรมการนิติบัญญัติ ก็ได้ แปรสภาพ เป็นพรรค เสรีนิยมศึกษาในเวลาต่อมา

4.1.2.2 ความไม่พอใจของฝ่ายค้าน การที่รัฐบาลรวบรวมสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากเข้า เป็นคณะกรรมการนิติบัญญัติ เพื่อให้ทำหน้าที่เช่นเดียวกับพรรค ก้าวหน้าฝ่ายสนับสนุนรัฐบาล ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านที่ไม่ได้ เข้าร่วม เป็น กรรมการนิติบัญญัติด้วย ไม่พอใจใจที่ตนเองไม่มีโอกาสรวมกลุ่มกับ เข้าดำเนินงานในสภาทำนอง เดียวกับรัฐบาลได้ ทั้งนี้เพราะคณะรัฐประหารยังมีได้ เลิกคำสั่งห้ามชุมนุมทางการเมือง กลุ่มฝ่ายค้านจึงเรียกร้องขอชุมนุมทางการเมืองบ้าง แต่รัฐบาลไม่อนุญาติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เสนอร่างพระราชบัญญัติพรกการเมืองต่อสภาหลายครั้ง ครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ.2497 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งได้ตกลงเข้าชื่อกันเสนอ ร่างพระราชบัญญัติพรกการเมืองแก่ผู้สภาโดยอ้างเหตุผลว่า เพื่อความสมบูรณ์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเพื่ออนุรักษให้เป็นไปตามระบอบรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 ซึ่งได้บัญญัติไว้

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพวิบูรณในการตั้งพรกการเมือง ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย...”¹

ซึ่งแม้ว่ารัฐบาลจะประกาศในขณะนั้นว่าไม่เห็นด้วย โดยอ้างว่ารัฐธรรมนูญได้ให้เสรีภาพในการจัดตั้งพรกการเมืองไว้แล้ว ไม่จำเป็นต้องตรากฎหมายพิเศษว่าด้วยพรกการเมืองก็ย่อมจะสามารถตั้งพรกได้ทำให้ร่าง พรบ.พรกการเมืองนั้นต้องตกไป² แต่อย่างไรก็ตามปฏิริยาตั้งกล่าวของฝ่ายค้านก็เป็นสัญญาณเตือนให้รัฐบาลได้ตระหนักว่าการที่จะไม่ยอมให้มีพรกการเมืองโดยที่รัฐบาลถือโอกาสรวบรัดเล่นการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรด้วยการใช้คณะกรรมการนิติบัญญัติเป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศต่อไปตามใจชอบคงจะเป็นเรื่องยากเสียแล้ว เมื่อฝ่ายตรงข้ามตื่นตัวรัฐบาลก็จำเป็นต้องปรับปรุงตนเอง เพื่อรับกับการเมืองในระบบพรรคอย่างแท้จริง ซึ่งก็เป็นสาเหตุที่รัฐบาลจำเป็นต้องปรับปรุงคณะกรรมการนิติบัญญัติมาเป็น “พรรคเสรีมนังคศิลา” ในภายหลัง

4.1.2.3 ประสบการณ์ในการทัศนจรรอบโลกของ จอมพล ป.

พิบูลสงคราม ในปี พ.ศ.2494 จอมพล ป. พิบูลสงคราม และคณะได้เดินทางทัศนจรรอบโลกเพื่อเยี่ยมเยือนมิตรประเทศ และดูการปกครอง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ตระหนักดีว่าโลกได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ได้พบกับความเจริญในด้านประชาธิปไตย เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การตั้งพรกการเมือง เป็นต้น³ เมื่อกลับจากต่างประเทศ จอมพล ป. ได้นำเอา

¹ ขจิตถัย นุราชพัฒน์, การเมืองและพรกการเมืองของไทย, หน้า 203.

² อังไชย แสงประดับ, “การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรกการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะกรณีพรรคเสรีมนังคศิลา กับพรรคสหประชาไทย”, หน้า 203.

³ เชาวนวิศ สุดลาภา, พรกการเมือง (พระนคร : สำนักพิมพ์สหสยามพัฒนา, 2511), หน้า 97-98.

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้กลับมาใช้ในเมืองไทย เช่น ไชยปาร์ค¹ เพรสคอนเฟอเรนซ์ และ
พรรคการเมืองโดยคำชี้แจงให้มีการยุบเลิกคณะกรรมการนิติบัญญัติ เพื่อให้มีพรรคการเมือง
โดยเปิดเผย² จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมืองต่อสภาผู้แทน
ราษฎรจนกระทั่งต่อมาได้มีมติให้ออกใช้เป็นกฎหมายได้เมื่อ ปี 2498 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงท่าที
ดังกล่าวของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จากในอดีตที่เคยคัดค้านการก่อตั้งพรรคการเมืองมาสนับสนุน
ระบบพรรคการเมืองโดยการเสนอร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมืองนี้ ย่อมชี้ให้เห็นเจตนา
ของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ว่า พร้อมทั้งจะจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาพร้อมกับร่างพระราชบัญญัติ
พรรคการเมืองที่จะจัดตั้งขึ้น

4.1.2.4 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 เป็นสัญญา
ให้นักการเมืองทุกกลุ่มทราบว่าท่าทีของรัฐในทางการเมืองของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่อีก
รูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องเมื่อมีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองรัฐบาลก็จำเป็นต้อง
จัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อให้การสนับสนุนตนเอง พรรคเสรีมนังคศิลาจึงเกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์
ที่จะรวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 ที่ให้ความสนับสนุนแก่รัฐบาลเข้าเป็นกลุ่มก้อน
เพื่อที่จะให้ความสนับสนุนแก่รัฐบาล ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลสำคัญที่สุดอยู่ 2 กลุ่มด้วยกัน คือ
คณะรัฐประหารกับกลุ่มผู้ร่างงานเก่าแก่ของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งร่วมกันบริหารประเทศ
ภายใต้การนำของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม

4.1.3 นโยบายและอุดมการณ์ของพรรคเสรีมนังคศิลา

พรรคเสรีมนังคศิลา มีนโยบายและอุดมการณ์ดังนี้³

การศาสนาจะเชิดชู และส่งเสริมพระพุทธศาสนา และให้ความสนับสนุนแก่
ศาสนาทุกลัทธินิกายตามรัฐธรรมนูญ
การปกครอง จะรักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์
ในพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงเป็นประมุข

¹ "ศุภวิทย์" (นามแฝง) และ นต เชื้อชาติ, เมืองไทยในระบบรัฐสภา (พระนคร :
โรงพิมพ์พิศ, 2510), หน้า 129.

² ขจัตถ์ ปุระพัทธ์, การเมืองและพรรคการเมืองของไทย, หน้า 219.

การศึกษา จะพยายามส่งเสริมและบำรุงการศึกษา อบรม ทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพให้แพร่หลายยิ่งขึ้น ตลอดจนในด้าน การอบรมศีลธรรมอันดีแก่ประชาชน

การต่างประเทศ จะส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาชาติตามกฎหมายระหว่างประเทศ และยึดมั่นในอุดมการณ์ของสหประชาชาติ เพื่อความมั่นคง และปลอดภัยของชาติ

การเศรษฐกิจการคลัง จะส่งเสริมช่วยเหลือการอุตสาหกรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ชาวต่างประเทศที่มาลงทุนประกอบอุตสาหกรรมภายในประเทศจะเปิดตลาดการค้าทั้งในและนอกประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และจะหาทำางรักษาราคา และจัดสรรสินค้า ขาออกที่สำคัญให้เป็นผลดีแก่ทุกฝ่าย กับทั้งจะรักษาค่าของเงินตราไทยให้มีเสถียรภาพปรับปรุง การภาษีอากรให้เป็นธรรม และสะดวกแก่ประชาชนจะช่วยเหลือการประกอบอาชีพของประชาชน ในการผลิตทางเกษตรกรรม ทั้งปริมาณและคุณภาพทั้งจะช่วยกิจการด้านการสหกรณ์ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น ความสงบเรียบร้อยภายในประเทศจะรักษาไว้ซึ่งความสงบ เรียบร้อยภายในประเทศ ด้วยการเคารพสิทธิเสรีภาพภายในประเทศ จะรักษาไว้ซึ่งความสงบ เรียบร้อยภายในประเทศ ด้วยการเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน คุ้มครองป้องกันประชาชนให้พ้นจากโจรผู้ร้ายและ การกบฏข่มเหงโดยไม่เป็นธรรม ให้มีโอกาสประกอบอาชีพโดยปราศจากความหวาดกลัว

ความสงบ เรียบร้อยภายนอกประเทศ จะรักษาไว้ซึ่งเอกราชของชาติ และความ ร่วมมือกับนานาประเทศ เพื่อสันติสุขของโลกจะตระเตรียมสรรหากำลังของชาติและสร้างกำลังรบ สำหรับป้องกันรักษาราชอาณาจักร เพื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่จะมาคุกคามประเทศให้ดีที่สุดตามกำลัง เศรษฐกิจของประเทศ

การยุติธรรม จะส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นอิสระของศาลในการพิจารณาตัดสิน ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อให้ประชาชนมีหลักประกันในด้านสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ และ จะปรับปรุงแก้ไขการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้ดำเนินไปโดยสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

4.1.4 อุดมการณ์ทางการเมือง

นอกจากหลักนโยบายที่ได้กำหนดไว้แล้วกิจการใด ๆ ที่พรรคนี้เห็นว่าจะเป็น ประโยชน์แก่ประเทศชาติ และเกิดความผาสุกแก่ประชาชนอันเป็นส่วนรวมก็จะได้พิจารณา ดำเนินการและปรับปรุงแก้ไขด้วยวิธีการอันเที่ยงธรรมให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

4.1.5 การจดทะเบียนและรายนามคณะกรรมการ

พรรค เสริมบังคับศิลา เป็นพรรคการเมืองพรรคแรกที่ได้จดทะเบียนพรรคการเมืองอย่างถูกต้องตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2498 โดยมีสำนักงานใหญ่ของพรรคอยู่ที่บ้านมิ่งมงคล ถนนหลานหลวง อำเภอคูสิต จังหวัดพระนคร นอกจากนี้มีสำนักงานกลางแล้วพรรค เสริมบังคับศิลามีการจัดตั้งสาขาและมีหน่วยงานของพรรคกระจายอยู่ทั่วทุกจังหวัด¹

คณะกรรมการของพรรคประกอบด้วย

จอมพล ป. พิบูลสงคราม	เป็น	หัวหน้าพรรค
พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์	เป็น	เลขาธิการพรรค ²
จอมพล มิน ชูณหะวัณ	เป็น	ที่ปรึกษาพรรค
พลเรือเอก หลวงยุทธศาสตร์ ไกศล	เป็น	ที่ปรึกษาพรรค
พลเอก สฤษดิ์ ธนะรัชต์	เป็น	ที่ปรึกษาพรรค
จอมพลอากาศ ปิ่น ระฆากาศ ฤทธาคม	เป็น	ที่ปรึกษาพรรค
กรมหมื่นราธิปพงศ์ประพันธ์	เป็น	ที่ปรึกษาพรรค

บุคคลสำคัญอื่น ๆ ที่ร่วมก่อตั้งพรรค ได้แก่

พลเรือเอก หลวงสุนาวินวิวัฒน์
 พลเอก เคช เดชประดิษฐ์
 พลอากาศเอก หลวงเชิด วุฒากาศ
 พลเอก สวัสดิ์ สวัสดิ์ระชัย
 พลตรี สุโรจ ชูลทรัพย์
 พลอากาศโท เฟื่อง เฟื่องวุฒิราษฎร์
 พันเอก ช่าง เข่งศักดิ์สงคราม

¹ หม่อม ภัยหน่าย, "ลักษณะและพฤติกรรมของพรรคการเมืองในประเทศไทย"

(วิทยานิพนธ์คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2512), หน้า 100.

² ราชกิจจานุเบกษา, แผนกกฎหมาย, ฉบับพิเศษ, ภาค 1 ตอนที่ 21 เล่มที่ 69, 29 มีนาคม 2495, หน้า 26-68.

พลเอก เกา เปียร์เล็ค บริกด์ท์ยุดทอจ

พลอากาศโท ทวี จุลละทรัพย์

พลตรี ประมวล อติเรกสาร

พลโท บัญญัติ เทพหัสดินา

พลเรือเอก หลวงชำนาญอรุณยุทธ

พลอากาศตรีเฉลิม เกียรติ วัฒนางกูร

ฝ่ายพลเรือน มี

นางแรม พรหมโมบล บุญประสพ

พระยา บริรักษ์ เวชชการ

หลวงสัมฤทธิ์ สุขุมวาท

นายโชติ คุณะเกษม

พระยาอัคพลี อธรรมประสิทธิ์

หลวงอรุณพรพิศาล

นายสุรพงษ์ ศรีรัตน์

พระยาสาธิตวิภูวภาค

ขุนคง ฤทธิศึกษากร

นายเพทาย อมาตยกุล

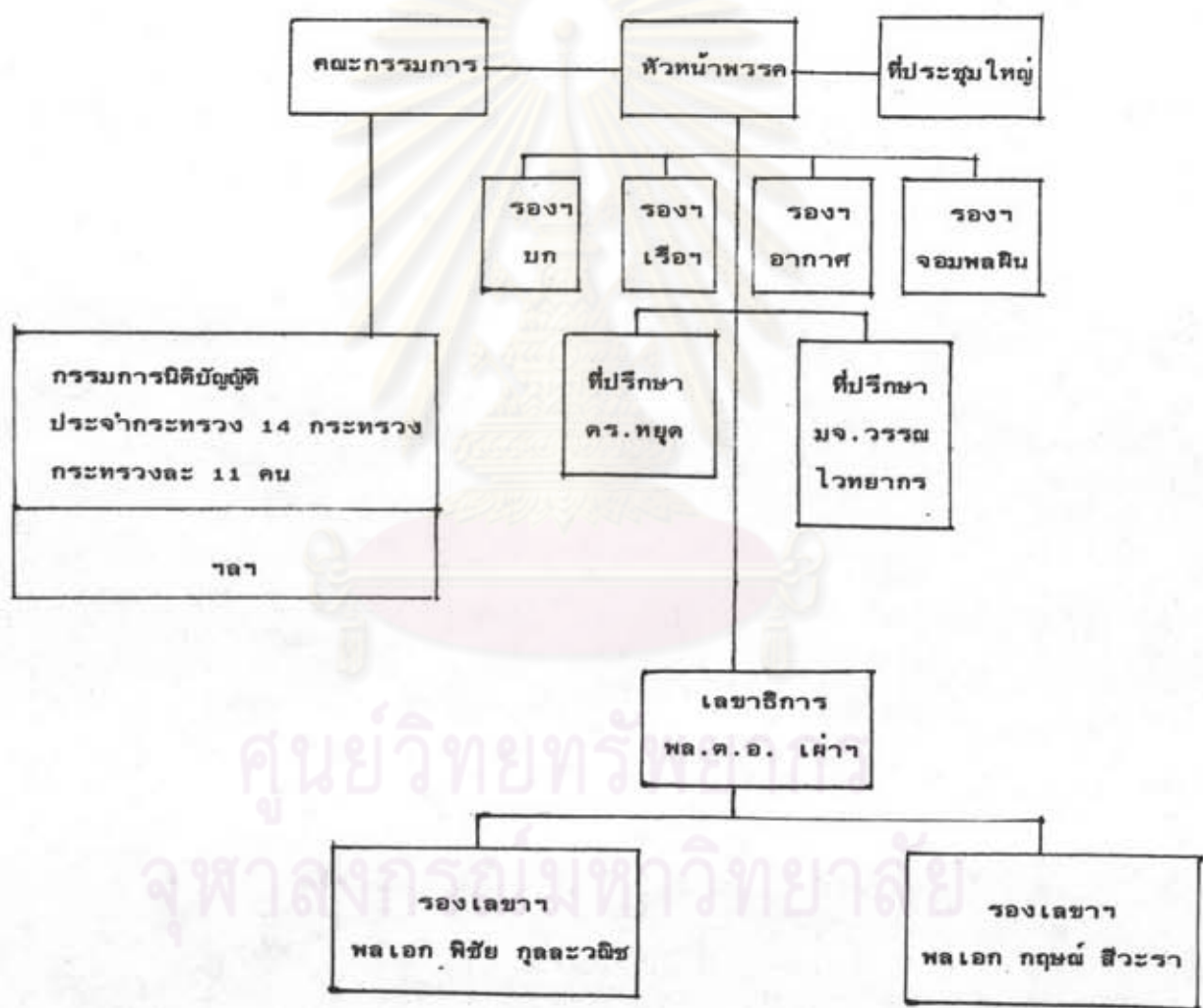
พันเอก นายวรการ บัญชา

นายเทียม ฌ สงขลา

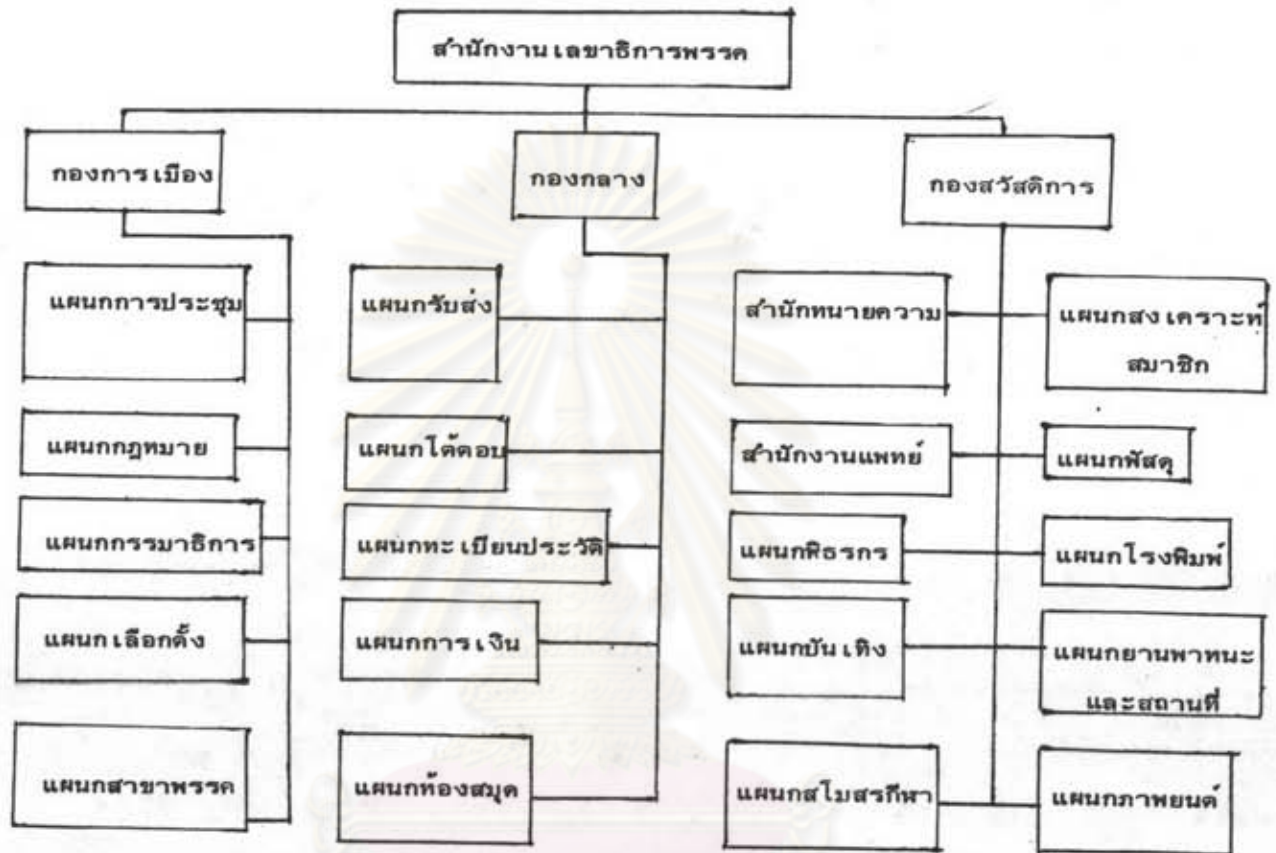
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดตั้งองค์การและการบริหารงาน พรรค เสริมพลังความคิด การจัดองค์การและ
การบริหารงานในภาพต่อไป

การจัดองค์การพรรค เสริมพลังคิด

การจัดสำนัก เชาธิการพรรค

การบริหารงานของพรรค เสริมบังคับสภา นั้นดำเนินไปในระดับต่าง 4 ระดับ คือ

1. งานในระดับนโยบายชั้นสูง เช่น การเลือกตั้งหัวหน้าและคณะกรรมการของพรรค การแก้ไขเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคนั้นเป็นงานที่ประชุมใหญ่ ซึ่งกำหนดจะให้มีการประชุมกันภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปทุกครั้ง ที่ประชุมใหญ่จะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่สำคัญ ๆ และวางนโยบายให้พรรคถือปฏิบัติจนกว่าจะมีการเลือกตั้งในครั้งต่อไป

2. งานด้านการเมือง เช่น การเสนอร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ กระบวนการทางรัฐสภาและงานนโยบายต่าง ๆ นั้น เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกลางพรรค และจะถือเอามติของคณะกรรมการกลางเป็นหลัก คณะกรรมการกลางมีคณะกรรมการนิติบัญญัติประจำกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ 14 คณะ ๆ ละ 11 คน แต่ละคณะรับผิดชอบในการวางนโยบายและการแก้ไขปัญหาที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงคนแล้ว จึงเสนอมติของตนไปยังคณะกรรมการกลางอีกทีหนึ่ง การพิจารณารับสมาชิกใหม่ ก็อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการกลางเช่นกัน

3. งานด้านบริหารและธุรการทั่วไป เป็นเรื่องของสำนักงานเลขาธิการในความ
ควบคุมของเลขาธิการพรรค เป็นผู้รับผิดชอบ แต่ถ้าเป็นเรื่องสำคัญ ๆ เช่น การคัดเลือกผู้สมัคร
รับเลือกตั้งของพรรคต้อง เสนอให้หัวหน้าพรรคมีคำสั่งอีกทีหนึ่ง

4. งานทางด้านวิชาการ ระเบียบหรือวิธีการต่าง ๆ นั้น พรรคมีกมอหมายให้
เป็นหน้าที่ของที่ปรึกษาพรรค

4.1.6 รายได้ของพรรค รายได้ที่แท้จริงซึ่งเป็นหลักของพรรคนั้นมีมากมาย
จากที่ต่าง ๆ ได้แก่ เงินราชการลับในสมัยนั้นตั้งไว้ปีละประมาณ 60 ล้านบาท จอมพล ป.
พิบูลสงคราม ได้จัดสรรให้กองทัพต่าง ๆ ไปครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งคือ 30 ล้านบาทนั้น นำมา เป็น
ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงรับรองของทำเนียบรัฐบาล และเป็นเงินบำรุงพรรค เงินจากองค์การ
ทหารผ่านศึก ซึ่งได้รับผลประโยชน์และอภิสิทธิ์ต่าง ๆ ในการพาณิชย์มากมาย เงินจากการขาย
โควตาอนุมัติให้พ่อค้าส่งข้าวออกนอกประเทศ ซึ่งต้องแบ่งให้พรรคปีละ 10 ล้านบาท ฯลฯ
ซึ่งทำให้พรรคที่รายได้จัดอยู่ในขั้นสูงมาก¹

4.1.7 ลักษณะโครงสร้างและส่วนประกอบของพรรค เสรีนิยมศึกษา
พรรค เสรีนิยมศึกษา มีกำเนิดในแบบของพรรคการเมืองในสภา
(Paliamentary Origine) เพราะเกิดจากกลุ่มผู้แทนในรัฐสภาซึ่งมีความเห็นทางการเมือง
คล้ายคลึงกัน คือ ต้องการสนับสนุนรัฐบาลมารวมกันขึ้นเป็นพรรคการเมือง²

✕ โครงสร้างของพรรคในขั้นสูงสุดประกอบด้วยนายทหาร และนายตำรวจซึ่งเห็นได้
จากตำแหน่งหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค รองเลขาธิการพรรค ประกอบ
ด้วยนายทหารและนายตำรวจทั้งสิ้น โครงสร้างระดับรองลงมาได้แก่ระดับคณะกรรมการกลาง
ผู้ควบคุมเสียง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นั้น ประกอบด้วย ทหาร ตำรวจ ข้าราชการ
พลเรือน และ นักการเมืองในสภา ส่วนสมาชิกระดับต่ำที่สุดนั้นได้แก่ หัวคะแนน และข้าราชการ
ชั้นผู้น้อยในชนบท³

¹ เขานันท์ วิศ สุตลจภา, พรรคการเมือง, หน้า 54.

² ชูวงศ์ ฉายะบุตร, หลักพรรคการเมือง, (พระนคร : โรงพิมพ์จำลองศิลป์,
2511), หน้า 21.

³ ธงไชย แสงประดับ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทย
ศึกษาเฉพาะกรณีพรรค เสรีนิยมศึกษากับพรรคสหประชาไทย, หน้า 57.

โดยสรุปแล้วพรรค เสริมพลังศิลา เป็นพรรคการเมืองที่กำเนิดในรัฐสภา มีการจัด
องค์กรใหญ่โต แต่ยังไม่มีการระเบียบ

4.1.8 บทบาทในการเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2500 พรรค เสริมพลังศิลาได้มีการวางแผนและ
เตรียมการเลือกตั้งไว้เป็นอย่างดี โดยมี พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ เลขาธิการพรรค เป็น
กำลังสำคัญ นอกจากนั้นก็ยังมีนายทหารชั้นผู้ใหญ่อีกหลายท่านซึ่งมีส่วน เป็นผู้ดำเนินการหาเสียงและ
วางตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลอากาศ ปิ่น รณอากาศ
อุทซาคณี จอมพล ศฤงค์ ธนะรัชต์ พลโทดอนอม กิตติขจร และ พลเอก มังกร พรหมโยธี¹
ผู้สมัครรับเลือกตั้ง สังกัดพรรค เสริมพลังศิลาส่วนใหญ่ ก็คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สังกัด
กลุ่มสนับสนุนรัฐบาล² ซึ่งเคยเป็นสมาชิกคณะกรรมการนิติบัญญัติมาก่อนนั่นเอง นอกจากนี้ฝ่าย
รัฐบาลยังมีพรรคการเมืองต่าง ๆ ซึ่งตั้งขึ้นมาเพื่อให้ความสนับสนุนเกือบ 10 พรรค เช่น
พรรคธรรมาธิปไตย และ พรรคชาติประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งพรรคเหล่านี้ตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุน
ผู้นำคนใดคนหนึ่งของพรรค เสริมพลังศิลาโดยเฉพาะ เช่น พรรคธรรมาธิปไตย ก็มีหัวหน้าคือ
ร.อ. เปี่ยม บุญไชยดี ซึ่งเช่นเลขานุการคนสนิทของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม³ ตั้งขึ้นเพื่อ
สนับสนุน จอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยเฉพาะ เป็นต้น

ในการเลือกตั้งครั้งนี้ รัฐบาลได้พยายามดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้ชนะการเลือกตั้ง
ให้ได้ เนื่องจากหัวหน้าพรรคคือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรด้วย จึงอยู่ในสภาพที่แพ้ไม่ได้⁴ ดังนั้นในการรณรงค์หาเสียง ซึ่งปรากฏว่า
พรรค เสริมพลังศิลาได้ทุ่มเทเงินทองมากมาย⁵ และมีลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ
พรรค เสริมพลังศิลาได้ใช้หน่วยราชการและข้าราชการ เป็นกำลังที่สำคัญในการจัดให้มีการ

¹ "ศุภวิทย์", (นามแฝง) และ นค. เชื้อชาลิต, เมืองไทยในระบบรัฐสภา, หน้า 129.

² ธงไชย แสงประดับ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะ
กรณีพรรค เสริมพลังศิลากับพรรคสหประชาไทย", หน้า 65.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 87.

อำนวยความสะดวกในการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น เมื่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม หัวหน้าพรรค จะไปช่วยถูกพรรคหาเสียงในต่างจังหวัดก็จะไปแบบทางราชการ มีการต้อนรับตามแบบแผนของ ทางการซึ่งทั้งนี้เพื่ออาศัยบารมีของตำแหน่งหน้าที่ให้เป็นประโยชน์ต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง¹ แม้พระราชบัญญัติเลือกตั้ง พ.ศ. 2499 มาตรา 85 จะบัญญัติมิให้บรรดาข้าราชการประจำ นายกเทศมนตรี พนักงานเทศบาล หรือพนักงานสุขาภิบาล ใช้อำนาจหน้าที่อันมิชอบด้วยกฎหมาย กระทำการเป็นการอุปการะหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งก็ตาม

การเลือกตั้งซึ่งจัดให้มีขึ้นในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 นั้น จัดได้ว่าเป็นการเลือกตั้ง ที่วุ่นวายและสับสนที่สุด และเขตเลือกตั้งที่วุ่นวายที่สุดก็คือ จังหวัดพระนคร ถึงกับมีการกล่าว ขวัญกันว่า เป็นการเลือกตั้งที่สับสนที่สุด โดยที่รัฐบาลได้ใช้ความพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้ชนะ การเลือกตั้ง เช่น มีการเพิ่มบัญชีรายชื่อคนลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิคะแนนเสียง การใช้ไฟฟ้า คือ นำบัตรเลือกตั้งซึ่งกำหนดหมายเลขผู้สมัครของพรรค เสริมบังคับศิลาไว้แล้ว จำนวนมากไปหย่อน ในหีบเลือกตั้งโดยมิชอบ² โดยใช้พวกอันธพาลซึ่งได้รับอภิสิทธิ์พิเศษ³ และในที่สุดเมื่อการเลือกตั้ง เสร็จสิ้นลง ปรากฏว่าพรรค เสริมบังคับศิลาได้รับเลือกตั้งมากที่สุด ถึง 83 ที่นั่งและพรรค เสริมบังคับศิลา⁴ ซึ่งตั้งได้กล่าวไว้แล้ว ตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนรัฐบาลได้ที่นั่ง 10 ที่นั่ง จากที่นั่งของสภา ผู้แทน 160 ที่นั่ง ซึ่งก็เปิดโอกาสให้ จอมพล ป. จัดตั้งรัฐบาลต่อไป

4.2 พรรคสหประชาไทย

4.2.1 พื้นฐานของพรรค พรรคสหประชาไทยนี้มีพื้นฐานมาจากคณะปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2501 ซึ่งคณะทหารนำโดย จอมพล สมุหศักดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการปฏิวัติเพื่อปรับปรุง ลัทธิประชาธิปไตยให้เข้าสภาวระการณ และลักษณะพิเศษของประเทศไทย⁴ ดังที่ปรากฏในหนังสือ เชิญชวน เข้าเป็นสมาชิกของพรรคว่า

“พรรคสหประชาไทย ถือกำเนิดขึ้นเนื่องจากการปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2501 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการปกครองของประเทศไทยให้เป็นระเบียบ เรียบร้อย และทำให้การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญมีความมั่นคงถาวร”⁵

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 89.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 93.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 58.

⁵ มนตรี เจนวิทย์การ และคนอื่น ๆ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่ (ธนบุรี : โรงพิมพ์กรุงไทยการพิมพ์, 2512), หน้า 1.

เมื่อปฏิวัติได้สำเร็จ คณะปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2501 ก็ได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศ เนื่องจากสมาชิกของคณะปฏิวัติส่วนใหญ่เป็นข้าราชการทหาร ซึ่งมีความถนัดเฉพาะงานวิชาชีพ ซึ่งได้พยายามแสวงหาความร่วมมือจากข้าราชการพลเรือน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีความถนัดในการงานสาขาที่ตนต้องการมาร่วมให้คำปรึกษาหารือด้วยองค์ประกอบของรัฐบาลในขณะนั้น จึงประกอบด้วยทหารและข้าราชการพลเรือน เป็นส่วนใหญ่ การมีอำนาจบริหารราชการของประเทศทำให้ได้มีโอกาสคบค้าสมาคมกับนักธุรกิจต่าง ๆ จำนวนมาก จึงได้มีนักธุรกิจหลายคน que เข้ามีบทบาทสนับสนุนบุคคลสำคัญในรัฐบาลในบรรดานักธุรกิจเหล่านี้ มีอยู่หลายคนที่ได้เข้ามาร่วมงานทางการเมืองกับรัฐบาลในภายหลัง เช่น นายประสิทธิ์ กายบุญจนวนวัฒน์

ในระยะหลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีในรัฐบาลของคณะปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2501 ได้ถึงแก่อสัญกรรมลงไปแล้ว ได้มีการเร่งจัดร่างรัฐธรรมนูญต่อไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งพรรคการเมืองต่าง ๆ ก็เริ่มมีการโหวตตัว มีการรวมกลุ่มเพื่อเตรียมรับการเลือกตั้งทางด้านรัฐบาลก็ได้มีการเคลื่อนไหวเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายหลังการเลือกตั้งเหมือนกัน โดยรวมกลุ่มนักการเมือง และผู้สนับสนุนรัฐบาลในรูปขององค์การต่อต้านคอมมิวนิสต์มีชื่อเรียกเป็นทางการว่า "สันนิบาตเสรีชนแห่งประเทศไทย"¹ มีการชักชวนนักการเมืองและอดีตผู้แทนราษฎรจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมีหวังว่าจะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกของสันนิบาต และมีการนัดประชุมพบปะกันระหว่างบุคคลสำคัญของฝ่ายรัฐบาลและอดีตผู้แทนราษฎรที่สนับสนุนรัฐบาล เพื่อปรึกษาหารือวางแผนเลือกตั้ง สันนิบาตเสรีชนในขณะนั้น จึงทำหน้าที่คล้ายเป็นพรรครัฐบาลในขณะที่ยังไม่มีรัฐธรรมนูญ และกฎหมายพรรคการเมืองออกมานั้นเอง² และภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2511 และประกาศพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511 กับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2511 แล้ว จึงได้มีการก่อตั้งเป็นพรรคการเมือง

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 59.

² "พลาญชัย" (นามแฝง), "การหาคะแนนนิยมของพรรครัฐบาล", สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (13 ตุลาคม 2511), หน้า 14.

ที่ถูกต้องตามกฎหมายขึ้น และพรรคสหประชาไทยได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาใหญ่ของพรรคขึ้น ที่หอประชุมบริเวณที่แสดงสินค้าหัวหมาก เมื่อวันที่ 12-14 พฤศจิกายน พ.ศ.2511¹ มีสมาชิก พรรคที่เดินทางมาจากทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักรมาร่วมประชุมครั้งนั้นประมาณ 900 คน

พื้นฐานของพรรคสหประชาไทยมีที่มาจากคณะปฏิวัติ 2501 และประกอบไปด้วยบุคคล กลุ่มต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. สมาชิกของคณะปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2501 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหาร
2. ข้าราชการประจำซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการพลเรือนชั้นผู้ใหญ่ที่มีความเชี่ยวชาญ

ในการทำงาน กับนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

3. นักธุรกิจซึ่งมีส่วนสนับสนุนทางการเงินและด้านอื่น ๆ

4. นักการเมืองเก่าซึ่งส่วนใหญ่เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สังกัดพรรค

เสรีนิยมคสิลา พรรคเสรีนิยมคสิลา พรรคชาติสังคม เดิม²

4.2.2 มูลเหตุและวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งพรรค การประกาศใช้

รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2511, พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2511 และ พระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2511 ทำให้รัฐบาลซึ่งมีความประสงค์ที่จะ เป็น ผู้บริหารประเทศต่อไปต้องเตรียมการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือของรัฐบาล ให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของคนต่อไป ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ดังที่ปรากฏอยู่ในอารัมภบท ของธรรมนูญพรรคสหประชาไทย ดังนี้³

“นับแต่ได้เกิดมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตยขึ้น ในประเทศไทยก็ได้มีพรรคการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยเกิดขึ้น และ ดำเนินการเคลื่อนไหวตลอดมาขึ้น ในสมัยที่ไม่มีกฎหมายพรรคการเมือง และในสมัยที่มีกฎหมายพรรคการเมือง แต่พรรคการเมืองเหล่านั้นล้วนแต่ เป็นพรรคที่หลวมๆกระจัดกระจายและปราศจากรากฐานแห่งมวลประชาชน

¹ มนตรี เจนวิทย์การ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่, หน้า 14.

² ธงไชย แสงประดับ, “การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะ กรณีพรรคเสรีนิยมคสิลา กับพรรคสหประชาไทย”, หน้า 66.

³ เรื่องเดียวกัน.

จึงอยู่ในฐานะที่เป็นเพียงพรรคการเมือง พรรคสภาหรือพรรค เล็กตั้ง ด้วยเหตุนี้แม้ว่าประเทศไทยจะมีพรรคการเมืองเป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่ เคยมีระบบพรรคที่ถูกต้องมาก่อน

เมื่อไม่มีระบบพรรคดำรงอยู่ ระบอบประชาธิปไตยก็ย่อมจะปกครอง โดยระบบราชการโดยส่วนเดียว ดังที่เป็นที่ทราบกันดีอยู่ว่าระบอบ ประชาธิปไตยในประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาได้ชื่อว่าเป็นระบอบประชาธิปไตย ที่ปกครองโดยระบบราชการ ข้อนี้คือสาเหตุอันสำคัญที่สุดของความล้มลุก คดคลอนของระบบประชาธิปไตยในประเทศไทย ฉะนั้น การสร้างระบบ พรรคจึงเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดประการหนึ่งของคณะปฏิวัติ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 และพรรคสหประชาไทยเป็นพรรคที่ต่อเนื่องมาจาก ขบวนการปฏิวัติดังกล่าว"¹

แต่ก็ได้มีนักศึกษาทางการเมืองหลายท่านให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า วัตถุประสงค์ที่แท้จริง ของการตั้งพรรคสหประชาไทย ซึ่งมีได้มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ก็คือ ถูกตั้งขึ้นเพื่อ ให้เป็นเครื่องมือรักษาอำนาจทางการเมืองให้อยู่ในกำมือของผู้นำคณะทหารและพลเรือน ซึ่งมี อำนาจปกครองประเทศอยู่ในขณะที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 ต่อไป?

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า พรรคสหประชาไทย ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างระบบ พรรคการเมืองที่เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นเครื่องมือช่วยให้รัฐบาลได้มีอำนาจปกครอง ประเทศและดำเนินนโยบายต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปตามเจตนาของคณะปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2501 ต่อไป

4.2.3 อุดมการณ์และนโยบาย

อุดมการณ์ พรรคสหประชาไทย มีหลักการและอุดมการณ์ดังต่อไปนี้ ส่วนที่เป็นหลักการ ได้แก่ มรดกประชาธิปไตยของไทย คือ สถาบัน พระมหากษัตริย์ ลักษณะพิเศษประจำชาติไทย และศาสนา สามประการดังนี้

1. รักษาความเป็นไทย
2. อหิงสา
3. รู้จักประสานประโยชน์

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61

² David Morell, The Government's Saha Pracha Thai Party (New York : Holt, Pinehort and Winston, 1967), pp.13.

ส่วนที่เป็นอุดมการณ์ ได้แก่ ความเป็นประชาธิปไตยโดยความเป็นตัวแทนของประชาชน
ทุกส่วนในสังคมไทยทั่วประเทศและความปรารถนาที่จะสร้าง "สังคมประชาธิปไตยของไทย
ให้เป็นผลสำเร็จ"¹

พรรคสหประชาไทย ให้เหตุผลในการที่มีเจตจำนงที่จะธำรงไว้ซึ่งลักษณะพิเศษ
อันสูงส่ง ประจำชาติไว้ว่าเป็นเพราะสิทธิประชาธิปไตยเป็นของกลางมิใช่เป็นผลของประเทศใด
ประเทศหนึ่งโดยเฉพาะมิใช่เป็นของพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งโดยเฉพาะ ข้อสำคัญอยู่ที่
ที่ว่า เราจะดำเนินระบอบประชาธิปไตยให้ได้ผลนั้นจำเป็นต้องอาศัยความรู้อันแท้จริงในลัทธิ
ประชาธิปไตย และอาศัยความสามารถนำเอาความรู้ที่นั้นมาประยุกต์เข้ากับสภาพการณ์และลักษณะ
พิเศษของประเทศไทยอย่างเหมาะสม การปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2501 เป็นการปฏิวัติในระบอบ
ประชาธิปไตยของไทย ก็ด้วยเจตจำนงดังกล่าวนี้เป็นส่วนสำคัญซึ่งพรรคสหประชาไทยรับเจตจำนง
นั้นสืบต่อมา²

ทางด้านนโยบาย นั้นพรรคสหประชาไทยได้ยึดถือเอาเอกสารหลายฉบับด้วยกัน
ในการวางแผนนโยบายรากฐานของพรรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกสาร 3 ฉบับ ดังต่อไปนี้³

1. คำปราศรัยของ นายกรัฐมนตรี (จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์) ในวันประกาศใช้
แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติแผนแรก

2. "การบริหารของรัฐบาลไทยในปัจจุบัน" โดย จอมพล ถนอม กิตติขจร
นายกรัฐมนตรี 25 มีนาคม 2510

3. คำปรารภในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 พรรคสหประชาไทย
ตั้งว่านโยบายของพรรคที่วางไว้เป็นผลแห่งการค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ทางการเมืองทั้งของ
ประเทศไทย และของนานาประเทศ โดยเฉพาะจากประสบการณ์แห่งการประยุกต์ลัทธิ
ประชาธิปไตยเข้ากับสภาพการณ์และลักษณะพิเศษของประเทศไทยในระยะ 10 ปี ตั้งแต่
การปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2501 นโยบายเหล่านี้เป็นไปเพื่อสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตยของไทย
และได้ทำเป็นข้อสรุปได้ดังนี้⁴

¹ Ibid., pp.3.

² Ibid., pp.5.

³ Ibid.

⁴ Ibid., pp.6-23.

ก. นโยบายการเมือง

1. พรรคฯ จะรักษาเอกษาสและอธิปไตยของชาติทั้งภายในและภายนอกอย่างสมบูรณ์

2. พรรคฯ จะสร้างเสถียรภาพความมั่นคงทางการเมือง ซึ่งพรรคฯ ถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญของการที่จะพัฒนาสังคมไทยให้เจริญรุ่งเรืองเป็นสังคมประชาธิปไตย ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ทั่วไป โดยการเปิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ มุ่งสร้างระบบพรรคที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศไทย เปิดโอกาสและชักชวนให้ประชาชนทุกกลุ่มทุกอาชีพที่เป็นสมาชิกพรรคฯ และร่วมดำเนินกิจกรรมของพรรคส่งเสริมให้ประชาชนชาวไทยได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเมืองของประเทศอย่างกว้างขวาง

3. พรรคฯ จะสร้างความสามัคคีในชาติให้เป็นผลสำเร็จ

4. พรรคฯ จะปราบคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นศัตรูอันทำลายเสถียรภาพ และความมั่นคงของประเทศให้ได้ผลอย่างจริงจัง

5. พรรคฯ จะประสานกลไก พรรคให้เข้ากับกลไกรัฐ เพื่อให้การปฏิบัติงานของสองกลไก มีส่วนสัมพันธ์สอดคล้องและดำเนินไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

6. พรรคฯ จะส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

7. พรรคฯ จะรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

8. พรรคฯ จะส่งเสริมให้ประชาชนได้มาและใช้สิทธิ เสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอย่างเต็มที่

9. พรรคฯ จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของตนให้ดียิ่งขึ้น

10. พรรคฯ จะส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง

ข. นโยบายเศรษฐกิจสังคม

1. พรรคฯ จะพัฒนาเศรษฐกิจตามระบบ เสรีนิยม เป็นการพัฒนาอย่างมีแผน ในรูปเศรษฐกิจผสม เพื่อให้บรรลุจุดหมายในการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่พัฒนา

2. พรรคฯ จะดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้สอดคล้องกับนโยบายรักษาความมั่นคงของประเทศ

3. พรรคฯ จะเพิ่มกำลังการผลิตของประเทศและรายได้ประชาชาติ เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพ และรายได้ของประชาชน การส่งเสริมให้ประชาชน ได้รับผลจากการพัฒนาโดยเสมอภาค และทั่วถึงยิ่งขึ้น
4. พรรคฯ จะปรับปรุงโครงการเศรษฐกิจของประเทศให้มีรากฐานที่มั่นคง และสมดุลยิ่งขึ้น
5. พรรคฯ จะพัฒนากำลังคนด้วยการขยายการฝึกงานทำให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และพรรคแรงงานในระดับต่าง ๆ
6. พรรคฯ จะสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และวิทยาการด้านประยุกต์
7. พรรคฯ จะใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
8. พรรคฯ จะรักษาเสถียรภาพทางการเงิน การคลัง เพื่อป้องกันภาวะเงินเฟ้อ ส่งเสริมออมทรัพย์ และการลงทุนของเอกชนกับหาทางเพิ่มรายได้ของรัฐให้สูงขึ้น โดยยึดถือ หลักความเป็นธรรมในสังคม
9. พรรคฯ จะพัฒนาระบบสังคมให้ก้าวหน้าและมีความเสมอการยิ่งขึ้น
10. พรรคฯ จะช่วยเหลือเกษตรกรในด้านวิทยาการทันสมัย เพื่อเพิ่มผลผลิต ช่วยให้มีตลาดประกันราคามลิตผล เกษตรกรรม ช่วยประนอมหนี้ ช่วยควบคุมค่าเช่าที่ดินและช่วย ให้มีที่ดินของตนเอง
11. พรรคฯ จะพัฒนาการศึกษาอย่างมีแผน และให้ประสานกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจพร้อมทั้งจะให้การศึกษา อบรมแก่ชาวไทยอย่างทั่วถึง เพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้ ความสามารถที่จะประกอบอาชีพและมีจิตใจ เป็นนักประชาธิปไตย
12. พรรคฯ จะส่งเสริมและรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของชาติและ ของประชาชน บำรุงพระพุทธศาสนา และอนุเคราะห์แก่องค์การศาสนาต่าง ๆ ส่งเสริมมารยาท และจริยธรรมไทย รัยวัฒนธรรมต่างประเทศอย่างกตัญญู

ค. นโยบายการต่างประเทศ

1. พรรคฯ จะรักษาสันติภาพ และเกียรติภูมิของประเทศไทยในการดำเนิน ความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ให้สูงอยู่เสมอ
2. พรรคฯ จะสนับสนุนให้ประเทศไทยร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ อย่างเต็มที่

3. พระราชฯ สนับสนุนการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างประเทศไทย กับ ประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างองค์การภูมิภาคขึ้นทำหน้าที่ช่วยองค์การสหประชาชาติ ในการ รักษาความเรียบร้อยและสร้างความเจริญมั่นคงให้แก่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค

4. พระราชฯ สนับสนุนนโยบายสุกมิตร์กับทุกประเทศในโลกที่ไม่มีเจตนามุ่ง ร้ายต่อประเทศไทย

5. พระราชฯ สนับสนุนวิธีการระงับความขัดแย้งระหว่างประเทศ โดยสันติวิธี

ง. นโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน

1. พระราชฯ จะจัดระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นจักรกลในการ รวบรวม และระดมทรัพยากรทั้งมวลภายในชาติ ทั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญา และ ทรัพยากรธรรมชาติให้มุ่งไปในการดำเนินการบริหารสาธารณะอย่างสมบูรณ์

2. พระราชฯ จะจัดระบบวิธีการประสานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยยึดหลัก เอกภาพในระดับนโยบาย

3. พระราชฯ จะจัดระบบการบริหารระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและส่วนกลาง ให้สอดคล้องประสานกันยิ่งขึ้น เพื่อขจัดความล่าช้าซ้ำซ้อน และสูญเสียในการดำเนินการ บริการสาธารณะ

4. พระราชฯ จะจัดการบริหารให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ชาวไทยทุกหมู่เหล่า และทุกท้องที่โดยคำนึงถึงความเหมาะสมแก่สภาพความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม ของแต่ละหมู่เหล่า และท้องถิ่นนั้น ๆ

5. พระราชฯ จะยึดถือหลักจิตวิทยา และมนุษยสัมพันธ์ในการดำเนินการ บริการ สาธารณะ เพื่อให้เกิดความสามัคคีสมานฉันท์ เป็นหนึ่งอันเดียวกัน ในหมู่ข้าราชการด้วยกัน และข้าราชการกับประชาชนยิ่งขึ้น

นโยบายของพระคสทประชาไทย มีลักษณะเด่นอยู่ที่ เป็นนโยบายที่ร่างไว้อย่างประณีต เป็นระเบียบ และละเอียดซึ้งซ้นกว่านโยบายของพรรครัฐบาลอื่น ๆ ในอดีต ตลอดจน พรรคการเมืองร่วมสมัยอื่น ๆ¹ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาให้ดีแล้ว จะพบว่า นโยบาย

¹ ธงไชย แสงประดับ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะ กรณีพรรค เสริมพลังศึลากับพรรคสหประชาไทย, หน้า 67.

ส่วนใหญ่นั้นเขียนไว้ทั้งดงามไพเราะ น่าเชื่อถือมากกว่าจะเป็นนโยบายที่น่าไปใช้ปฏิบัติกัน
อย่างจริงจัง ส่วนใหญ่เป็นข้อความทั่ว ๆ ไป ที่มักจะซ้ำกับนโยบายของพรรคอื่น ๆ นั่นเอง¹

4.2.4 การจดทะเบียนและรายนามคณะกรรมการ

พรรคสหประชาไทย เป็นพรรคการเมืองพรรคแรกที่ได้ยื่นขอจดทะเบียนต่อ
กระทรวงมหาดไทย ตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2511 และได้รับอนุญาตให้
จดทะเบียนเป็นพรรคการเมืองได้ เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2511 มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่บ้าน
ฉิมพวัน ถนนศรีอยุธยา อำเภอดุสิต จังหวัดพระนคร มีสำนักงานสาขาอยู่ในต่างจังหวัด
10 แห่ง² มีรายนามคณะกรรมการพรรคดังนี้³

1. จอมพล ถนอม กิตติขจร	เป็น หัวหน้าพรรค
2. พลเอก ประภาส จารุเสถียร	เป็น รองหัวหน้าพรรค
3. พศคำรวัจเอก ประเสริฐ รุจิรวงศ์	เป็น รองหัวหน้าพรรค
4. นายหจัน สารสิน	เป็น รองหัวหน้าพรรค
5. พลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์	เป็น เลขานุการพรรค
6. พลเอก กฤษณ์ สีวะรา	เป็น รองเลขานุการพรรค
7. พลโท แสง เสนาณรงค์	เป็น รองเลขานุการพรรค
8. พล.ต.ท.พิชัย กุลละวณิชย์	เป็น รองเลขานุการพรรค
9. นายเสริม วิจิฉัยกุล	เป็น กรรมการ
10. พลโท พงษ์ ปุณณกัณฑ์	เป็น กรรมการ
11. พลเอก จิตติ นาวีเสถียร	เป็น กรรมการ
12. นายทวี แรงงาน	เป็น กรรมการ
13. ม.ล.ชูชาติ กำภู	เป็น กรรมการ
14. นายมาลัย หุวะนันท	เป็น กรรมการ

¹ เรื่องเดียวกัน.

² ศักดิ์ ผาสุกนิรันดร์, การปกครองของไทย (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514), หน้า 251.

³ มนตรี เจนวิทย์การ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่, หน้า 33.

15. พลเอก กฤษ ภูมณฑล	เป็น กรรมการ
16. นายเรือเอก จรูญ เจริญธรรม	เป็น กรรมการ
17. พลอากาศเอก บุญชู จันทร์เบกษา	เป็น กรรมการ
18. พลตำรวจตรี สง่า กิตติขจร	เป็น กรรมการ
19. พันเอก ถนัด คอมันตร์	เป็น กรรมการ

4.2.5 การจัดองค์การและการบริหารงาน

พรรคสหประชาไทย ได้ร่างระเบียบในการจัดองค์การ และการบริหารงานของพรรคไว้อย่างเป็นระบบดีเยี่ยมโดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของพรรคซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 12 หมวดรวม 100 มาตรา หมวดที่น่าสนใจที่สุดคือ หมวด 3 ถึง หมวด 7 ซึ่งกล่าวถึงการจัดองค์การ และการบริหารงานของพรรคไว้โดยหมวด 3 ได้ระบุถึงองค์กรสูงสุดของพรรคว่าประกอบด้วย สมัชชาใหญ่ คณะกรรมการกลางและสภาการเมือง ส่วนตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ ภายในพรรคนั้น ได้บัญญัติไว้ในหมวด 4 ว่าด้วยหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค รองเลขาธิการพรรค ที่ปรึกษา ในหมวด 5 ก็ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการพรรคกิจการ ส่วนหมวดที่ 6 ได้จัดให้มีสำนักเลขาธิการพรรค เป็นองค์การบริหารงานของพรรค และกำหนดอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าพรรค หัวหน้าสำนักงานเลขาธิการ และรองหัวหน้าสำนักเลขาธิการ ไว้ (การจัดองค์การดังแผนภูมิที่แนบมา) ดังนั้นโครงสร้างของพรรคสหประชาไทยจึงประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ ดังนี้

1. สมัชชาใหญ่¹ เป็นองค์กรสูงสุดทางนิติบัญญัติของพรรค ประกอบด้วยสมาชิกพรรค เล็กตั้ง มีจำนวนสองเท่าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี มีอำนาจหน้าที่หลายประการที่สำคัญ เช่น การกำหนดหรือแก้ไขเพิ่มเติมนโยบายพรรค รวมไปถึงธรรมนูญของพรรคและข้อบังคับต่าง ๆ การเลือกตั้งผู้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ต่าง ๆ ของพรรคและอื่น ๆ ซึ่งเป็นหัวใจในการปฏิบัติงานของพรรค แต่จากการพิจารณาโดยละเอียดแล้ว จะพบว่าสมัชชาใหญ่เป็นสถาบันที่ไม่ค่อยมีอำนาจอย่างแท้จริง เป็นเพียงหน้าที่ให้ความเห็นชอบ และอนุมัติในกิจกรรมที่สถาบันอื่น ๆ ของพรรคได้ปฏิบัติ ส่วนใหญ่จะเป็นไปเพื่อความชอบธรรม ในการดำรงตำแหน่งและการปฏิบัติงานของผู้นำต่าง ๆ ในพรรคเท่านั้น²

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24-26.

² David Morel, The Government's Saha Pracha Thai Party, pp.13.

๒. คณะกรรมการกลาง¹ ตามธรรมนูญ ถือเป็นองค์การสูงสุดทางการบริหารของพรรค ซึ่งเลือกตั้งโดยสมาชิกใหญ่ตามข้อบังคับว่าด้วยการเลือกตั้งภายในของพรรค คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการไม่เกิน 35 คน เป็นกรรมการโดยตำแหน่งส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งไม่น้อยกว่า 7 คน มีอำนาจหน้าที่ทางด้านการบริหารทุกประการในพรรค เช่น การกำหนดมติออกคำสั่งต่าง ๆ การเสนอร่างข้อบังคับต่าง ๆ คอสมาชิกใหญ่ เป็นต้น ประกอบไปด้วยบุคคลสำคัญของพรรคคือ หัวหน้าและรองหัวหน้าพรรค เลขาธิการ และรองเลขาธิการพรรค วุฒิสมาชิก และ รัฐมนตรีคนสำคัญ ๆ ผู้บัญชาการ 3 เหล่าทัพ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนสำคัญอีก 11 คน ซึ่งจะประชุมกันเมื่อมีการกำหนดนโยบายหรือพิจารณาปัญหาสำคัญ ๆ เท่านั้น

๓. สภาการเมือง² เป็นองค์กรทางการบริหารของพรรค ซึ่งจะทำการแทนคณะกรรมการบริหารกลางในระหว่างที่คณะกรรมการกลางเปิดสมัยประชุม ประกอบด้วย

1. หัวหน้าพรรค
2. รองหัวหน้าพรรค
3. เลขาธิการพรรค
4. รองเลขาธิการพรรค
5. หัวหน้าสำนักเลขาธิการพรรค

มีอำนาจหน้าที่เป็นองค์กรหลักของพรรค ซึ่งจะทำหน้าที่แทนคณะกรรมการบริหารกลาง และ เสนอรายงานการเมืองในปัญหาทั้งปวงต่อคณะกรรมการกลางในสมัยที่มีการประชุม

๔. หัวหน้าพรรคและรองหัวหน้าพรรค³ หัวหน้าพรรคได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกใหญ่ให้ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันที่ได้รับเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่ในฐานะที่เป็นผู้แทนของพรรค รับผิดชอบสูงสุดในกิจกรรมทั้งปวงของพรรค เป็นประธานคณะกรรมการบริหารกลางของพรรค และเป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรมใด ๆ ที่พรรคกระทำไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งในพรรค หรือถอดถอนแล้วแต่กรณีเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในพรรค โดยเฉพาะอำนาจ

¹ มนตรี เจนวิทย์การ, "พรรคการเมืองไทยยุคใหม่", หน้า 24.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 26-27.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

ในการแต่งตั้งตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ต่าง ๆ รวมทั้งมีอำนาจในการใช้สิทธิยับยั้ง ซึ่งทำให้หัวหน้าพรรคสามารถขัดขวางมติทุกชนิดในพรรคที่ตนไม่พอใจได้

ส่วนรองหัวหน้าพรรคนั้นมีจำนวนไม่เกิน 3 คน เลือกตั้งโดยสมาชิกใหญ่ที่อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี รองหัวหน้าพรรคเป็นผู้ทำการแทนหัวหน้าพรรค เมื่อหัวหน้าพรรคไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่หรือเมื่อได้รับมอบหมายจากหัวหน้าพรรค¹

5. เลขาธิการ และรองเลขาธิการพรรค เลขาธิการพรรค เลือกตั้งโดยสมาชิกใหญ่อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี มีหน้าที่ควบคุมกิจการทั่วไปของพรรครับผิดชอบต่อหัวหน้าพรรคและต้องเป็นเลขาธิการในคณะกรรมการบริหารกลาง และเลขาธิการสมาชิกใหญ่

รองเลขาธิการมีได้ไม่เกิน 3 คน เลือกตั้งโดยสมาชิกใหญ่ อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี มีหน้าที่คอยช่วยเหลือทำการแทนหรือตามที่ได้รับมอบหมายจากเลขาธิการพรรค

6. ที่ปรึกษาพรรค มีได้ไม่เกิน 5 คน แต่งตั้งโดยหัวหน้าพรรค² โดยความเห็นชอบของสมาชิกใหญ่ สภาการเมืองคณะกรรมการบริหารกลาง และสมาชิกใหญ่อาจเชิญที่ปรึกษาพรรค เข้าร่วมประชุม แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

7. ส่วนประกอบอื่น ๆ ซึ่งทำหน้าที่เฉพาะกิจ และ/หรือทำหน้าที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนอื่น ๆ ได้แก่ คณะกรรมการพรรคกิจการ³ สำนักเลขาธิการพรรค⁴ ซึ่งแบ่งออกเป็นหน่วยงานย่อยต่าง ๆ (ดังรูป) สำนักเลขาธิการของพรรคสหประชาไทยนี้มีการจัดองค์กรอย่างเข้มแข็ง เป็นระเบียบที่สุดมีเจ้าหน้าที่อยู่ประมาณ 30 คน⁵ ซึ่งครึ่งหนึ่งเป็นข้าราชการประจำ⁶ กลุ่มข้าราชการเหล่านี้นับว่าเป็นมันสมองของพรรคมีบทบาทในการเสนอแนะนโยบายสำคัญ ๆ สู่คณะกรรมการบริหารกลางและที่ประชุมพรรค

¹ สหประชาไทย, พรรคการเมือง, ธรรมนูญพรรคสหประชาไทย (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2511), หน้า 1-3.

² ธงไชย แสงประดับ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะกรณีพรรคเสรีนิยมกับพรรคสหประชาไทย", หน้า 75.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 80.

นอกจากนั้น ก็ยังมีส่วนขององค์การที่เป็นส่วนภูมิภาค โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ องค์การส่วนจังหวัด องค์การส่วนอำเภอ และองค์การส่วนตำบล แต่ในทางปฏิบัติ ยังมิได้เริ่มกิจการส่วนภูมิภาคอย่างจริงจัง¹

4.2.6 บทบาทในทางการเมือง เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511 กับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2511 และประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2512 แล้ว พรรคสหประชาไทยก็ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาสมาชิกของพรรค เป็นครั้งแรกที่หัวหมาก จังหวัดพระนคร เพื่อเตรียมการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งต่อไป ซึ่งมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมประมาณ 900 กว่าคน แต่ในทางความเป็นจริง สาเหตุที่ผู้เป็นสมาชิก เข้าร่วมประชุมมากมายเป็นประวัติการณ์นี้ หาได้มีความเชื่อมั่นในนโยบายของพรรคไม่ส่วนใหญ่ต้องการ เข้าสมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรคสหประชาไทย ด้วยเหตุผลซึ่งมีผู้วิจารณ์ไว้ดังนี้

"พอจะแยกประเภทผู้เข้าประชุมครั้งแรกของพรรคสหประชาไทย ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมกัน 900 คน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 เชื่อว่า อำนาจขารมีของรัฐบาล ซึ่งเป็นพรรคคงจะสามารถช่วยเหลือให้คนชนบคการเลือกตั้งหรือไม่ก็หวังต่อไปว่า เมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วคนจะได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลให้มีตำแหน่งใหญ่โตต่อไป เช่น เป็นประธานสภา เป็นเลขาธิการรัฐมนตรี ประเภทที่ 2 ได้แก่ ผู้ที่หวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากพรรคในการเลือกตั้ง ดังเช่นขณะที่มีการอภิปรายกันอย่างเอาเป็นเอาตายในเรื่องธรรมนูญปกครองพรรคมีสมาชิกคนหนึ่งทะเลาะกลางปถดองถามคือ ๆ ว่า ที่มานี้เอยากจะรู้เพียงว่าพรรคจะช่วยเหลืออย่างไร และจะให้เงินช่วยเหลืออย่างไร ซึ่งเป็นจุดประสงค์ของนักการเมืองส่วนใหญ่ที่มาเข้าร่วมประชุมครั้งนี้ ส่วนนักการเมืองที่มาเข้าพรรครัฐบาลเพราะเชื่อมั่นในนโยบายของรัฐบาลนั้น มีน้อยเต็มที"²

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 81.

² "อัศเจียรย์" (นามแฝง), "ท่านจะเลือกคนประเภทไหนเป็นผู้แทน", สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ (1 ธันวาคม 2511), หน้า 13.

หลังจากการประชุมครั้งใหญ่ที่หัวหมาก ราว 2 สัปดาห์ ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารกลางของพรรคสหประชาไทยก็ได้ทำการประชุม เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2511 เพื่อคัดเลือกตัวผู้สมัคร เข้าแข่งขันเลือกตั้งทั่วประเทศ ซึ่งจัดให้มีการประชุมขึ้นที่ทำการของพรรคที่ถนนศรีอยุธยา¹ แต่หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกส่วนใหญ่มุ่งที่จะให้เป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ในพรรคให้ได้สัดส่วนและให้ชนะการเลือกตั้งเป็นสำคัญ² ซึ่งในบรรดารายชื่อที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกจากพรรคนี้มีอดีต สส.ที่เคยสังกัดพรรคเสรีมนังคศิลา จำนวน 50 กว่าคน ทั้งนี้ การรวมเอา สส. พรรคเสรีมนังคศิลา มาร่วมด้วยดังกล่าว ก็น่าจะวัดดูประสงค์ที่จะอาศัยคุณสมบัติส่วนตัวของอดีตสมาชิกเหล่านั้น เป็นกำลังสำคัญในการเลือกตั้ง³ ในที่สุดพรรคสหประชาไทยก็สามารถคัดเลือกผู้สมัครในนามของพรรคได้ครบทั้ง 218 คน ซึ่งเป็นพรรคที่ส่งผู้สมัคร เข้าแข่งขันมากที่สุด⁴

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคสหประชาไทยได้พยายามกระทำอย่างเป็นระบบโดยพรรคฯ ได้ตั้งศูนย์ปฏิบัติการที่สำนักงานพรรคที่บ้านอัมพวัน⁵ มีการวางแผนการหาเสียงโดยแบ่งออกเป็นเขต ๆ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วในการหาเสียงของลูกพรรคสหประชาไทยนั้น มักจะอ้างเอาผลงานของรัฐบาลในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ว่าเป็นผลงานของพรรค โดยถือว่าเป็นพรรคของรัฐบาลมีผลงานอะไร ก็เป็นผลงานของพรรค ผู้สมัครไม่ค่อยนิยมเอานโยบายทางการเมืองของพรรคคนมาโฆษณาหาความนิยมจากประชาชน การรณรงค์ส่วนใหญ่มักกระทำไปอย่างขาดหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง ส่วนมากมักจะหาเสียงนอกศูนย์กลางและโจมตีคู่แข่ง⁶

¹ มนตรี เจนวิทย์การ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่, หน้า 38.

² ธงไชย แสงประดับ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะกรณีพรรคเสรีมนังคศิลา กับพรรคสหประชาไทย", หน้า 177.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 199.

⁶ เรื่องเดียวกัน.

และก็เช่นเดียวกับพรรค เสริมมั่นคงศิลา เครื่องมือที่สำคัญในการรณรงค์หาเสียงของพรรคสหประชาไทยก็ต้องการให้หน่วยราชการเป็นหลัก เช่น การที่ จอมพลถนอม กิตติขจร มีหนังสือในฐานะหัวหน้าพรรคสหประชาไทยไปถึงข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ระดับอธิบดี ผู้อำนวยการกองที่เป็นสมาชิกของพรรคในทุกกระทรวง ทบวง กรม ชักชวนข้าราชการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครพรรคสหประชาไทย¹ และอื่น ๆ จนพรรคถูกใจคิดว่าผู้นำพรรคสหประชาไทยใช้อำนาจหน้าที่ราชการ และตำแหน่งทางราชการเป็นเครื่องมือในการหาเสียง เป็นการเอาเปรียบคู่ต่อสู้ ทำให้พรรคสหประชาไทยต้องสูญเสียคะแนนนิยมไปพอสมควร

อย่างไรก็ดี พฤติกรรมการรณรงค์หาเสียงส่วนใหญ่ของพรรคสหประชาไทย ได้ดำเนินไปอย่างยุติธรรมมิได้ใช้อำนาจดัดข่ม เหนงพรรคฝ่ายค้านแต่อย่างใด การแข่งขันเป็นไปตามกฎเกณฑ์²

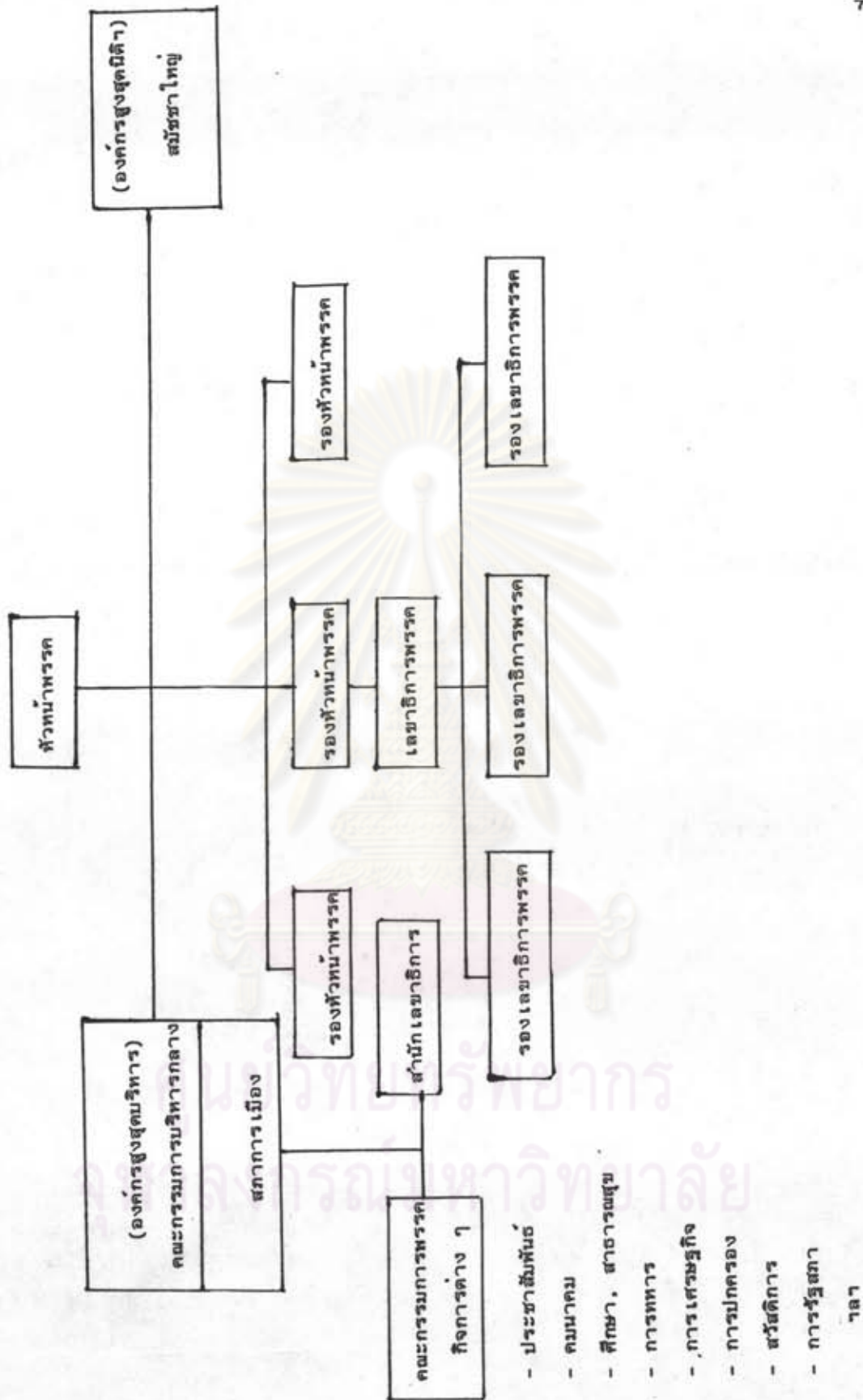
จากผลของการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 ซึ่งจัดว่าเป็นการเลือกตั้งที่เรียบร้อยที่สุดในบรรดาการเลือกตั้งทั่วไปทั้งหลาย เท่าที่เคยมีมา ผลของการเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคสหประชาไทยได้รับเสียงสนับสนุนจำนวน 75 ที่นั่ง มากกว่าพรรคอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตั้งเอาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่สังกัดพรรค เข้าร่วม โดยที่ในขณะนั้นผู้สมัครอิสระมีจำนวนถึง 75 คน ซึ่งในที่สุดก็สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้

พรรคชาติสังคมและพรรคสหภูมิ เป็นพรรคการเมืองที่ก่อตั้งขึ้นภายหลังจากที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก่อตั้งพรรค เสริมมั่นคงศิลา แต่ก่อตั้งก่อนพรรคสหประชาไทยของ จอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยสภาพแล้วพรรคการเมืองทั้ง 2 นี้ มีลักษณะของพรรคการเมืองทหาร อย่างเต็มที่ แต่เนื่องจากปัจจัยทางด้านเวลาของการจัดตั้งและช่วงระยะเวลาเลือกตั้ง รวมถึงระยะเวลาที่พรรคการเมืองดังกล่าวมีบทบาทในทางการเมืองนั้น ไม่ค่อยเด่นชัดนัก และไม่มีลักษณะของความมั่นคงถาวร ดังเช่นพรรค เสริมมั่นคงศิลา หรือพรรคสหประชาไทย แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อการเมืองไม่น้อย

¹ สยามรัฐรายวัน (6 กุมภาพันธ์ 2512), หน้า 1-16.

² ธงไชย แสงประดับ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะกรณีพรรค เสริมมั่นคงศิลา กับพรรคสหประชาไทย", หน้า 121.

การจัดองค์การบริหารส่วนประชาไทย

จึงน่าที่จะได้ทบทวนมาพิจารณาด้วย อนึ่งการที่รวมพิจารณาพรรคการเมืองทั้ง 2 นี้ เนื่องจากเหตุผล 2 ประการ คือ ประการแรก พรรคทั้ง 2 นี้ เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน และประการที่ 2 พรรคทั้ง 2 มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และอยู่ในช่วงระยะเวลาของการเลือกตั้งเดียวกัน

4.3 พรรคสหภูมิ และพรรคชาตินิยม

ก่อตั้งขึ้นในระบอบที่มีความยุ่งเหยิงทางการเมืองภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500¹ โดยสมาชิกของพรรค เสริมนังคศิลาจำนวนหนึ่งสมทบด้วยสมาชิกสภาซึ่งไม่สังกัดพรรคใด ได้แยกออกไปตั้งพรรคการเมืองใหม่ โดยพรรคนี้มีนโยบายสนับสนุนจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์² มี นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ ส.ส. เชียงใหม่ เป็นหัวหน้าพรรค และนายสงวน จันทรสาขา น้องชายของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็น เลขาธิการพรรค ซึ่งทั้ง 2 คนนี้ ล้วนเป็นสมาชิกพรรค เสริมนังคศิลาทั้งสิ้น พรรคนี้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2500 และได้ร่วมกับพรรคประชาธิปไตยเป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร³

ภายหลังการก่อตั้งพรรคสหภูมิไม่นาน จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พร้อมด้วย พลโท อดอม กิตติขจร และ พลตรี ประภาส จารุเสถียร ได้ยื่นใบลาออกจากคณะรัฐมนตรี ยิ่งไปกว่านั้น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ลาออกจากตำแหน่งรองหัวหน้าพรรค เสริมนังคศิลา พร้อมกับ พลตรี กฤษณ์ สีวะรา ก็ได้ลาออกจากตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการพรรค นอกจากนั้นก็ยังมี ส.ส. ประเภท 2 และฝ่ายทหารอีก 42 คน ลาออกจากพรรค เสริมนังคศิลาด้วย⁴ ซึ่งมีผลกระทบอย่างสูงต่อพรรค เสริมนังคศิลา เพราะแสดงให้เห็นว่าฝ่ายทหารได้ถอนการสนับสนุนรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม แล้ว

ต่อมาได้มีเหตุการณ์วุ่นวายทางการเมืองอันเกิดจากการประท้วงของประชาชน ในกรณีเลือกตั้งสกปรก เมื่อปี พ.ศ. 2500 ซึ่งคณะทหารอันมี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าได้ยื่นคำขาดให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ลาออก⁵ ได้เกิดความขัดแย้งมากมาย

¹ ขจรกิจ บุรุษพัฒน์, การเมืองและพรรคการเมืองของไทย, หน้า 297.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 298.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁵ เรื่องเดียวกัน.

จนกระทั่งในที่สุดคณะทหารนำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการปฏิวัติ ยึดอำนาจจาก
รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2505

หลังจากที่ยึดอำนาจ คณะปฏิวัติได้เชิญให้ นายหงษ์ สารสิน มาเป็นนายกรัฐมนตรี
บริหารประเทศชั่วคราวในระหว่างที่มีการดำเนินการเลือกตั้งทั่วไป โดยที่คณะทหารได้ประกาศ
ยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งขึ้นใหม่

คณะรัฐบาลชุดที่มี นายหงษ์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรีประกอบไปด้วยสมาชิก
จำนวน 27 คน ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการประจำและสมาชิกในคณะรัฐประหาร นอกจากนั้น
ก็เป็นสมาชิกพรรคสหภูมิ คือ นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ และ นายสงวน จันทรสาขา ร่วมอยู่ด้วย
รัฐบาลได้กำหนดให้วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2505¹ เป็นวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ทั่วประเทศครั้งใหม่ ผลการเลือกตั้งครั้งนี้ปรากฏว่า พรรคสหภูมิได้จำนวน ส.ส. 45 ที่นั่ง
จากจำนวน ส.ส. ในสภาทั้งหมด 160 คน หลังจากนั้นก็ได้มีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรี โดยที่ยัง
มีความวุ่นวายอย่างหนักจนกระทั่งไม่สามารถตกลงกันได้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงแก้ปัญหา
โดยรวมเอาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เคยสังกัดพรรค เสรีนิยมคธิลาเดิมมาร่วมกับพรรคสหภูมิ
แล้วตั้งชื่อใหม่ว่า พรรคชาติสังคม โดย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค
พลโท ประภาส จารุเสถียร เป็นเลขาธิการพรรค

4.3.1 นโยบายของพรรคสหภูมิ

มีอุดมคติ 2 ประการ คือ¹

1. เจตจำนงของปวงชนชาวไทย เป็นสิ่งที่ต้องเคารพและปฏิบัติตาม
  2. เสรีภาพเป็นรากฐานของประชาธิปไตย
- นโยบายพอสรุป มีดังนี้

การปกครอง

ยึดมั่นต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ระบบรัฐสภา แบบมี

พระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยมุ่งที่จะทำนุบำรุงส่งเสริมกิจการทางด้านสังคมสงเคราะห์ให้
เกิดประโยชน์แก่ประชาราษฎร์อย่างแท้จริง อีกทั้งส่งเสริมให้ราษฎรได้มีโอกาสบริหารกิจการ
ในท้องถิ่นของตนเองอีกด้วย

¹ ชาวนันท์ สุตลาภา, พรรคการเมือง, หน้า 217.

การค้าต่างประเทศ ส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ เพื่อให้สันติภาพ

อันถาวร

การเศรษฐกิจและการคลัง

1. ทำนุบำรุงการเศรษฐกิจของชาติให้เจริญรุ่งเรืองโดยมีโครงการไว้

เป็นหลักในการดำเนินการ

2. ส่งเสริมการอาชีพของราษฎรเพื่อให้มีมาตรฐาน การครองชีพสูงขึ้น

3. ดำเนินการให้มีพลังงานเพียงพอในราคาต่ำ

4. ส่งเสริมกิจกรรมทางด้านอุตสาหกรรมหนัก โดยชักชวนให้มีการลงทุน

ทั้งในประเทศและนอกประเทศ

5. เพิ่มผลผลิตทางเกษตรด้วยการทำนุบำรุงกิจการด้านชลประทาน

6. ส่งเสริมการคมนาคมภายในประเทศให้เป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็ว

7. ปรับปรุงด้านสาธารณสุขให้เป็นธรรมทั้งควบคุมการใช้จ่ายสาธารณสุข

ให้เป็นประโยชน์แก่ประชากรราษฎรให้มากที่สุด

8. ปรับค่าของเงินตรา ให้มีเสถียรภาพ รวมทั้งส่งเสริมการเครดิต

และการธนาคารให้เป็นประโยชน์แก่ประชากรราษฎร เพื่อความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ

การรักษาความสงบภายใน

1. ป้องกันอาชญากรรมด้วยการกระจายกำลังเจ้าหน้าที่ออกไปตาม

ท้องถิ่นต่าง ๆ โดยยึดหลักป้องกันก่อนปราบปราม

2. ปรับปรุงการราชทัณฑ์โดยยึดหลักมนุษยธรรม

3. ปรับปรุงเจ้าหน้าที่งานฝ่ายปกครองและตำรวจให้เป็นมิตรกับประชาชน

รวมทั้งส่งเสริมสวัสดิการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำตำบลให้ดีขึ้น

การทหารและการป้องกันประเทศ

จะปรับปรุงส่งเสริมการทหารของชาติให้มีประสิทธิภาพ สันติภาพหรือ

ความตกลงใด ๆ เกี่ยวกับการใช้กำลังทหารต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และจะ

ดำเนินการให้ทหารเป็นทหารของชาติอย่างแท้จริง

การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. เพิ่มปริมาณและคุณภาพของครู สถานศึกษาและอุปกรณ์การศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการ
  2. ส่งเสริมอาชีพศึกษาให้แพร่หลายสอดคล้องกับหลักการ เศรษฐกิจของชาติ
  3. ส่งเสริมทำนุบำรุง วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม รวมทั้งการศาสนาทุกศาสนาให้เป็นสมบัติที่เคารพนับถือของประชาราษฎร์
- การศาลยุติธรรม ดำเนินการให้ช่วยเหลือการ เป็นอิสระโดยเด็ดขาด ตลอดจนปรับปรุงกระบวนการพิจารณาให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น
- การสาธารณสุข จะเพิ่มจำนวนแพทย์ พยาบาล พนักงานอนามัย สถานีอนามัย และ โรงพยาบาลให้เพียงพอความต้องการ รวมทั้งตั้งโรงงาน เกษษกรรม เพื่อผลิตยา รักษาโรคขึ้นอีกด้วย

นโยบายของพรรคชาติสังคม

พรรคชาติสังคมได้วางแนวนโยบายของพรรคไว้ดังนี้¹ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ประชาธิปไตย สังคมชาติ รักษาเอกราชของชาติ และร่วมมือกับนานาประเทศ เพื่อผดุงความสงบของโลก รักษาความสงบภายใน ส่งเสริมการสาธารณสุขและการสาธารณสุขโลก เพื่อความสุขของประชาชน ส่งเสริมและบำรุง เศรษฐกิจ การศึกษาและวัฒนธรรมของชาติ โดยยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติ เหนือกว่าสิ่งใดทั้งสิ้น

ศาสนา ส่งเสริมและบำรุงการศาสนา ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน โดยไม่จำกัดลัทธิศาสนาใด และยึดถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

พระมหากษัตริย์ เสด็จขึ้นพระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพสักการะตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ประชาธิปไตย ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยเคารพต่อสิทธิของประชาชน ตามปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ส่งเสริม เสรีภาพ สมภาพ ภราดรภาพ อันเป็นรากฐานของประชาธิปไตย

¹ ขจัดภัย มุรุษพิณม์. การเมืองและพรรคการเมืองของไทย. หน้า 298.

สังคม จัดระบบสังคมของประชาชน การเศรษฐกิจ การคลัง การอุตสาหกรรม และการเกษตรให้ดียิ่งขึ้น ยกระดับการครองชีพของประชาชน และจัดหาอาชีพแก่พลเมืองตามความเหมาะสมแก่ท้องถิ่น ส่งเสริมและคุ้มครองกรรมกรให้ค่าเป็นการอาชีพตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้เกษตรกรมีทรัพย์สินและที่ดินของตนเอง ส่งเสริมการอุตสาหกรรมทุกประเภทให้แพร่หลาย

4.๑๓.2 บทบาททางการเมือง

ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น เมื่อได้มีการจัดตั้งพรรคชาติสังคมขึ้นแล้วก็ได้ยุบพรรคสหภูมิมารวมด้วย¹ สมาชิกของพรรคชาติสังคมส่วนใหญ่หาได้รับการเลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎร ในนามของพรรคมาก่อนไม่ หากได้รับเลือกตั้งมาในนามของพรรคและนโยบายต่าง ๆ กัน อาทิเช่น พรรคสหภูมิและอดีตพรรค เสริมนังคศิลา ภายหลังได้มารวมกันตามความประสงค์ของผู้นำ จึงได้มีความแตกแยกเป็นพวกเป็นเหล่า ซึ่งเป็นผลเสียต่อการจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งจอมพลถนอม กิตติขจร รองหัวหน้าพรรคชาติสังคม เป็น นายกรัฐมนตรี จนกระทั่งในที่สุด จอมพลถนอม กิตติขจร จึงได้ลาออกจากตำแหน่งเพื่อเปิดทางให้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 ในที่สุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย